

Є.В. Купріянов

Діахронічний аспект параметризації спеціальної лексики

у паперових словниках

Одним із важливих питань, що виникає у процесі формування структури словника, є лексикографічна параметризація, визначенню якої присвячено численні праці українських і зарубіжних вчених [С. В. Гриньов [2], В. В. Дубічинський [3], Ф. Заболоцький [4], Ю. М. Караулов [5], І. В. Мейзерська [7], М. В. Моїсеєв [8], М. М. Пилинський [9], В. М. Русанівський [10], Л. О. Симоненко [11], В. Старко [12], В. Д. Табанакова [13], В. А. Широков [15] та інші]. Дослідники визначають поняття «лексикографічний параметр» як:

- 1) лінгвістичну характеристику будь-якої словникової одиниці (наприклад, наголос, орфографія, стилістика, семантика, словотворення) [2, 3, 4, 7, 10, 12, 13, 15];
- 2) певну інформацію про словник (призначення, метамова словника, кількість мов, авторська настанова, ступінь охоплення лексики, вхід до словника, синхронія опису, принцип розташування матеріалу та інше) [2, 5, 8, 15];
- 3) «квант» лінгвістичної інформації, що може мати самостійний інтерес для користувача, але, як правило, взаємодіє з іншими параметрами («квантами») і знаходить своє специфічне вираження у словниках; іншими словами – це особливе словникове відображення окремих структурних рис мови [5:51].

З метою уникнення неоднозначності трактування поняття «лексикографічний параметр» мовознавці розмежовують два явища: *словникові параметри*, що належать до словника в цілому і характеризують призначення словника, коло користувачів, спосіб використання, обсяг, кількість мов тощо, і *лексикографічні параметри*, що співвідносяться з лексикографічною одиницею (наприклад, орфографічний (правописний) параметр, графічна довжина слова, наголос, вимова (орфоепічний параметр), поділ на склади, частина мова, тощо) [15:74].

Об'єктом нашого дослідження є лексикографічні параметри опису галузевої термінології у словниках 20-х рр. ХХ – початку ХХІ століття. Актуальність

розвідки зумовлена тим, що поза увагою дослідників залишилися деякі аспекти параметризації, пов'язані з особливостями термінознавства залежно від мовної ситуації в країні у різні часи.

Завдання статті – виділити та проаналізувати параметри лексикографічного опису терміна у словниках спеціальної лексики.

Існуючі на сьогодні параметри у термінологічних словниках є результатом розвитку теоретичної лексикографічної думки, періодизацію якої слід пов'язувати з розвитком української мови в цілому. Ю. Шевельов у своїй роботі «Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941): Стан і статус» виділяє такі періоди розвитку української мови (у тому числі термінології) у першій половині ХХ ст.: 1900–1916 рр. (перед Першою світовою війною), 1917–1920 рр. (доба Визвольних змагань), 1921–1924 (період українізації), 1925–1932 рр. (доба українізації) та 1933–1941 рр. [9].

Досліджуючи українську термінологію як об'єкт мовного планування, Л. Г. Боярова пропонує таку періодизацію її становлення: 1) 20-і рр. ХХ ст. – 1933 р.; 2) 1933 р. – 80-і рр. ХХ ст.; 3) 90-і рр. ХХ ст.–поч. ХХІ ст. Підґрунтям для виділення вказаних періодів є такі чинники:

- мовна політика в державі, яка певним чином спрямовує розвиток національних терміносистем; мета мовного планування в термінології;
- критерії нормативності термінологічних одиниць, на які орієнтуються суб'єкти мовного планування [1:223].

20-і рр. ХХ ст. – 1933 р. Скористаємося статистикою, наведеною Ю. Шевельовим: у період із 1920 по 1925 рр. було випущено 15 словників. Із них два були загальні українсько-російські, три загальні російсько-українські, а решта – спеціалізовані: два медичні, три правничої й адміністративної термінології, один хімічний, один математичний, один технологічний, один з анатомії та один геологічний [14:84]. Майже всі словники, що з'явилися протягом 1925–32 рр., були російсько-українськими або українсько-російськими.

Характеризуючи особливості розвитку української лексики означеного періоду, Ю. Шевельов зазначає, що «...приватна ініціатива в складанні термінологічних словників великою мірою занепала, праця тепер велася централізовано. Термінологічні словники були, як правило, прескриптивні, хоча й мали в більшості підзаголовки «Проект». Терміни з них живцем переносилися в шкільні підручники та інші видання. Усна професійна мова з тих термінів засвоювала небагато, якщо взагалі їх засвоювала. Це був наслідок загального характеру українізації» [14:105].

Особливий інтерес викликають кілька лексикографічних праць: «Словник технічної термінології» з російським покажчиком (упор. Дарморос М., 1927 р.) [I], «Словник технічної термінології: комунальне господарство» (Проект) (упор. Туркало К., 1928 р.) [XI], «Словник механічної термінології. Ч. 1. Силові (1929 р.)» [XII], «Словник транспортної термінології» (1932) [XIII]. Ці словники побудовані за єдиним принципом – алфавітно-гніздовою системою.

Розглянемо параметризацію термінів на прикладі «Словника технічної термінології» з російським покажчиком (упор. Дарморос М., 1927 р.), «Словника механічної термінології. Ч.1: Силові (Проект)» (1929 р.) та «Словника транспортної термінології Т.IV. (Проект)» (1932 р.).

У «Словнику технічної термінології» 1927 р. виділяються такі параметри лексикографічного опису:

1) наголос (кожен український заголовковий термін має наголос):

1809 **На́кип** – накипь (Тут.) [I:86];

2) орфографічний (правописний) параметр, тобто варіанти написання заголовкового українського терміна, наприклад:

2028 **О(у)пуст** – шлюз (Г) [I:93], тобто слово *шлюз* в українській мові може писатися як *опуст* або *унуст*;

3) граматична інформація, що зводилася лише до вказівки в дужках на закінчення заголовкового терміна у родовому відмінку:

2417 **Поміст (-мосту)** – стеллаж, настил (за ГТП) [I:112];

4) сполучуваність терміна з іншими словами. Наприклад у словниковій статті **регулювальний** показано, як це слово може сполучатися з іншими словами:

2693 **Регулюва́льний** – регулировочный; *-на голка* – р-ная иголка; *-на переліжка до гонка* – р-ная прокладка к шатуну (ТФ); *-на платівка до стільцевої вальниці* – р-ная пластинка к коренному подшипнику [I:124];

5) ареальний статус, що вказує, на якій території поширений термін:

2450 **Пі́рплиця** – Параплица (Київщ.) [I:113];

6) указівка про унормованість терміна. Для того щоб показати, що термін унормований, у дужках подавалися скорочення, такі, як, наприклад (ТТ). Це скорочення означає, що термін було прийнято Технічно-термінологічною комісією при департаменті освіти МНО:

1792 **Наглядник** – діаграма (ТТ) [I:85];

7) інформація про тематичну належність терміна подається у вигляді скорочень, таких, як: (пт.) – парові турбіни, (авс.) – автогенне спогрівання, ТФ – трактор «Фордзон», наприклад:

Воднево-кисневе спогрівання – водородно-кислородная сварка (авс) [I:28].

У деяких словникових статтях інколи представлено параметри «полісемія»
Наприклад:

3596 **Черінь (-ня)** – 1) под печи; 2) под костра для выжигания древесного угля (Київщ.) [I:163].

Як бачимо, кількість та зміст лексикографічних параметрів у досліджуваному словнику досить обмежені. Укладачі мали на меті представити головним чином формальну сторону термінів: орфографію, граматичну інформацію та сполучуваність.

«Словник механічної термінології. Ч.1: Силові (Проект)» 1929 р. за своєю структурою та параметрами відрізняється від попереднього лише тим, що укладачі включили до нього семантичний параметр, який вказує, що заголовкове слово:

а) має синонімічні еквіваленти в українській мові, тобто для кожного терміна у квадратних дужках додаються синоніми з указівкою на джерела, з яких вони були взяті, наприклад:

Болт – прогонич (-ча); [шруба (ДСТ); бовт (У, Тмч); сворінь (Г, А, Дбр)] [ХІІ:13].

Тут «У» означає, що слово взято з «Російсько-українського словника» Уманця М. і спілки, «Тмч» – з «Русско-малорусского словаря», «Г» – зі «Словника української мови» Б. Д. Грінченка, «А» – з «Російсько-українського словника» У.А.Н.;

б) є новотвором (позначається символом N) або термін вживається не в первісному значенні (символ Г*), наприклад:

Амортизировать (колебания) – гальмувати; угальмовувати, угамувати (Г*) [ХІІ:11];

Станция ветроэлектрическая – вітроелектровня (N) [ХІІ:95].

У «Словнику транспортної термінології Т.IV. (Проект)» (1932 р.) існують такі параметри: 1) наголос, 2) граматична інформація, 3) частина мови, 5) синонімія та б) фразеологія.

Граматичний параметр використовується для зазначення флексії українського терміна в родовому відмінку:

Вагон – вагон (-на) [ХІІІ:13];

Бьеф – б'єф (-у) [ХІІІ:13].

У словнику подано переважно терміни-іменники. Значно менше представлено термінів іншої частиномовної належності: прикметників, прислівників та дієприкметників, що набули термінологічного значення. Для російських активних дієприкметників подаються українські прикметники, наприклад: дієприкметникові *режущий* у словосполученні *прибор режущий* відповідає український прикметник *різальний*.

До російського терміна можуть наводитися українські синонімічні еквіваленти з указівкою на слова, з якими необхідно використовувати той чи інший синонім:

Быстроходность (мотора, машины) – швидкорухливість (-ності); **б.** (паровоза, автомобіля, судна) – швидкохідність [XIII:13].

У словниковій статті до терміна може бути подана стала словосполука:

Свет – світло

в свету (*о мосте*) – у просвіті [XIII:172];

1933 р. – 80-і рр. XX ст. У період із 1933–1941 рр. було видано десять шкільних словничків (з біології, ботаніки, географії, математики [два], хімії, анатомії, природознавства, зоології), мали вони від 35 до 212 сторінок. Єдиним термінологічним словником дещо вищого рівня був «Словник медичної термінології» [14:129].

У «Російсько-українському словнику географічної термінології» (1934 р.) [V] можна виділити кілька параметрів лексикографічного опису: наголос, граматична інформація (форма закінчення у родовому відмінку) та полісемія. Поряд з українським терміном у дужках подається інформація, яка допомагає виокремити значення російського терміна:

Пар – пара (-ри); (*о поле*) пар (пару) [V:89];

Площадь – Майдан (-ну); (*геом.*) площа (-щі) [V:93].

У 50–60 рр. було видано низку фахових словників: «Російсько-український гірничий словник» (1959 р.) [II], «Російсько-український словник з машинознавства та загального машинобудування» (1959 р.) [VI], «Російсько-український технічний словник» (1961 р.) [IX], «Російсько-український словник з теплотехніки та газотехніки» (1962 р.) [XIV].

Так, у «Російсько-українському гірничому словнику» для українських термінів представлено значно більший обсяг параметрів, а саме:

1) орфоепічний (наголос);

2) граматичний, що вказує на:

а) завершеність і незавершеність дії для віддієслівних термінів.

У словниковій статті першою іде форма слова у доконаному виді, а потім – у недоконаному виді:

подкатка підкатка; (*неоконч. действие*) підкочування;

преломление заломлення; (*неоконч. действие – еще*) заломлювання;

б) форму закінчення або слова у родовому відмінку:

алмаз алмаз (собир.) алмаз, -зу [II:3];

ампер *эл.* ампер (*род. мн.* амперів) [II:4];

Ремарка *неоконч. действие* означає, що відповідник використовується для позначення незакінченої або багаторазової дії. Слово *еще* показує, що перший відповідник можна також уживати на означення незакінченої або багаторазової дії.

в) українські еквіваленти до російських активних дієприкметників:

аккумулярующий акумулюючий, який (що) акумулює [II:3];

3) полісемія. Якщо російський термін перекладається кількома українськими відповідниками, різними за значенням, останні розділяються цифрами та ремарками, що вказують на галузь, в якій дане українське слово вживається, наприклад:

включать 1) *эл.* вимикати; 2) (*вносить*) включати [II:11].

У «Російсько-українському технічному словнику» (1961 р.) лексикографічна параметризація стосується не тільки українських, а й заголовкових російських термінів. Для російської частини словника використовуються:

1) граматичний параметр, що вказує на:

а) закінчення терміна у назвах чоловічих та жіночих професій: **откатчик**; -**чица**;

б) використання терміна в однині або множині: **амины** [IX:10], **отход** [IX:329], **отходы** [IX:329];

2) морфологічні та фонетичні варіанти написання деяких термінів: **сгон**, **сгонка** [IX:492]; **тонкошерстный**, **тонкошерстый** [IX:565];

3) орфографічний параметр, що вказує на варіант написання слова. Проте в словнику може подаватися стара форма написання терміна з указівкою на нову: **азбест** и пр. см. **асбест** [IX:6];

4) синонімія: до реєстру включено кілька вживаних синонімів. Коли один із синонімів менш уживаний, то він не перекладається, а надається посилання на

більш уживаний. Якщо вони рівноцінні, то посилань не дається, а після українського відповідника ставиться ремарка *см. еще*. Наприклад:

самоточка *см.* токарный станок [IX:482];

самовоспламенение самозаймання, самозапалювання; *см. еще*
самовозгорание [IX:479];

5) інтерпретаційний параметр (пояснення терміна):

самотаска (*скребковый транспортер*) *лес. и пр.* самотяг [IX:481].

Для української частини термінологічного словника використовуються:

1) граматичний параметр для характеристики закінчень іменників у родовому відмінку: а) в іменниках чоловічого роду, які мають закінчення *-у(-ю)*, а не *-а (-я)*: чавун, *-ну*; б) в іменниках чоловічого роду, що закінчуються на *-р*: вар, *-ру*, термометр, *-ра*; лимар, *-ря*; в) в іменниках чоловічого та жіночого роду, що закінчуються на м'який приголосний: жавель, *-лю*; акварель, *-лі*; г) в іменниках з випадним голосним: водень, *-дню*; д) в іменниках із перехідним наголосом: маяк, *-ка*. В усіх випадках зазначено невідмінюваність іменника. Наприклад: **реле** – реле (*нескл.*) [IX:3].

2) синонімія, наприклад: **аэрометр** (воздухомер) аерометр, *-ра* (повітромір) [IX:18];

3) полісемія з ремаркою, що вказує на галузь використання того чи іншого значення:

ствол 1) *бот.* стовбур, *-ра*; 2) *горн.* ствол, *-ла*, стовбур; 3) *воен. и пр.* ствол [IX:534];

4) омонімія: омоніми подаються в окремих словникових статтях:

ток¹ 1) (*течение*) течія; (*действие: бег*) біг, *-гу*; 2) (*струя*) струмінь, *-меня*; (*поток*) потік, *-току*; 3) *эл.* струм, *-му* [IX:562];

ток² *с.х.* тік (току) [IX:563];

5) стилістичний параметр, якщо термін має стилістичні особливості використання:

ломоть скиба; (*поменьше*) скибка; (*кусок*) шматок, *-тка* [IX:218].

У зазначений період почали з'являтися термінологічні словники, що поєднували в собі лексикографічні параметри перекладного та енциклопедичного типів. Одним із таких словників є «Українсько-російський словник-довідник географічних назв Української РСР» (1971 р.). Довідник є нормативним, тобто він має бути довідником орфографічних норм при написанні і, певною мірою, орфоепічних норм при вимові географічних найменувань [Ш:5].

В українській і російській частинах представлена граматична інформація, тобто вказівка на закінчення слів у родовому відмінку однини (с. Покровське, -кого) або множини (с. Коломійці, -ів) [Ш:5]. У складних назвах родовий відмінок може відповідати називному (частина назви, що не змінюється в родовому відмінку позначається символом ~):

Артема гори, ~ гір, Артёма горы, ~ гор [Ш:9].

Енциклопедична інформація містить дані щодо визначення географічного об'єкта (населений пункт, річка, гора тощо), його місцезположення (адміністративно-територіальна належність населеного пункту, належність річки до певного водного басейну тощо), наприклад:

Бахмутка (Бахмут), -ки (-ту), Бахмутка (Бахмут), -ки (-та) – річка, п. пр. Сіверськ. Дінця (басейн Дону) [Ш:11].

До деяких географічних назв дається пояснення географічного поняття, таке, як, наприклад:

Аїрчинське, -кого, Аирчинское, -кого – озеро на Зх. Кримського п-ова [Ш:8].

У словнику також представлено параметр «полісемія», який показує, що найменування позначає різні об'єкти:

Боярка, -ки, Боярка, -ки 1) місто Києво-Святошинського району Київської обл.; 2) л. пр. Гуйви (басейн Дніпра), 3) л. пр. Гнилого Тікичу (басейн Пд. Бугу) [Ш:18]

90-і рр. ХХ ст.–поч. ХХІ ст. На сучасному етапі розвиток лексикографії проводиться в умовах українізації, тобто поширення сфери використання української мови в усіх сферах, у тому числі технічній. У зв'язку з цим вийшов

наказ Президента України від 07.08.1999 р. № 967 «Про розвиток національної словникової бази». За 10 років незалежності України було видано понад тисячі словників усіх типів, серед яких 469 термінологічних із різноманітних галузей знань, зокрема з економіки та менеджменту 73 словники, з інформатики та комп'ютерної техніки – 27, з медицини – 57, з юриспруденції – 30, з хімії – 19. [6:35]. Також було надруковано чимало словників технічної термінології, як, наприклад: «Російсько-українсько-латинський тлумачний словник гігієнічних термінів» (Є. В. Гончарук та ін., 1992 р.) [X], «Російсько-український загально-технічний словник (Л. І. Мацько та ін., 1994 р.)» [IV], «Російсько-український словник з механіки» (Я. М. Григоренко та ін., 1995 р.) [VII], «Російсько-український словник з радіотехніки, радіоелектроніки та радіофізики» (В. С. Калашник та ін., 2006 р.) [VIII] тощо.

Розглянемо «Російсько-український словник з радіотехніки, радіоелектроніки та радіофізики», в якому використані такі параметри:

1) орфоепічний параметр (наголос);

2) граматичний параметр, що вказує на закінчення родового відмінка однини іменників чоловічого (**електрод** електрод, -да, **пуск** пуск, -ку) та жіночого роду (**длительность** тривалість, -лості);

3) інтерпретаційний параметр, що використовується для:

а) пояснення значення термінів:

обкладка (*предмет*) обкладинка; (*процесс*) обкладення (обкладання) [VIII:317];

б) розкриття значення, залежно від певної галузі знань:

ветвь...

~ **дендрита** *крист.* гілка дендриту [VIII:56];

в) конкретизації значення слова стосовно описуваної термінології:

кома (*вид абберации*) кома [VIII:216];

кривая...

начальная ~ (*намагниченности*) заборонена крива [VIII:240];

г) показу семантичних відмінностей перекладних термінів у різних галузях науки:

отрицательный мат. (связанный с системой отчета) від'ємний; *физ.* (существующий самостоятельно) негативний [VIII:345];

4) параметр «синонімія», що вказує на абсолютні синоніми:

авиаэлектроника [авоника] авіаелектроніка [авоніка] [VIII:23];

5) морфологічний параметр (зазначаються префікси, з якими сполучається термін, або буквосполучення факультативного використання):

рас(с)фокусированный ~ роз(с)фокусований пучок [VIII:440];

треступінча(с)тий [VIII:594].

В аналізованому словнику можна також знайти поєднання граматичного та семантичного параметра там, де треба показати смислові відмінності того чи іншого закінчення родового відмінка однини:

рутил (*отдельный кристалл*) рутил, -ла; (*вещество*) -лу [VIII:493].

Поєднання орфоепічного параметру з орфографічним дає змогу показати і варіант вимови, і варіант написання:

гідромагні[е]тний [VIII:89], і[й]он [VIII:184].

Таким чином, дослідивши словники технічної термінології різних років видання, бачимо, що на кількість та якість словників впливали «мовна політика в державі, яка певним чином спрямовує розвиток національних терміносистем; мета мовного планування в термінології; критерії нормативності термінологічних одиниць, на які орієнтуються суб'єкти мовного планування» [1:223]. З плином часу спостерігається тенденція не тільки до збільшення кількості самих словників, але до їх тематичного розмаїття. Якщо на початку ХХ ст. кількість та зміст лексикографічних параметрів у словниках були доволі обмеженими, причому ці параметри існували самостійно один від одного, то в сучасних словниках кількість параметрів постійно нарощується, розширюються їхні функції та взаємозв'язки. Але, на наш погляд, процес збільшення кількості параметрів не може бути безкінечним. Він об'єктивно має обмеження, зумовлені специфікою паперового словника. Розв'язати проблему обмеженості

зможуть електронні термінологічні словники. Але це вже тема іншої нашої розвідки.

Список джерел

- I. Дарморос М. Словник технічної термінології з російським покажчиком / М. Дарморос, 1927. — 292 с.
- II. Ковшуля А. А. Російсько-український гірничий словник / А. А. Ковшуля. — К. : Вид-во Акад. наук Української РСР, 1959. — 272 с.
- III. Нежнипана В. Я. Українсько-російський словник-довідник географічних назв Української РСР / Василь Яковлевич Нежнипапа. — К. 1971. — 157 с.
- IV. Російсько-український загально-технічний словник : Близько 113000 слів / [Уклад. Л. І. Мацько та ін.]. — К. : Вища школа, 1994. — 173 с.
- V. Російсько-український словник географічної термінології для середньої школи. — Харків : Радянська Школа, 1934. — 147 с.
- VI. Російсько-український словник з машинознавства та загального машинобудування [уклад. Хільчевський В. В. та ін.]. — К., 1959. — 232 с.
- VII. Російсько-український словник з механіки [Упор. Я. М. Григоренко та ін.]. — К. : Либідь, 1995. — 216 с.
- VIII. Російсько-український словник з радіотехніки, радіоелектроніки та радіофізики [Уклад. : В.С. Калашник та ін.]. — К. : Наук. думка, 2006. — 679 с.
- IX. Російсько-український технічний словник [уклад. М. Матійко та ін.]. — К. : Держтехвидав УРСР, 1961. — 648 с.
- X. Російсько-українсько-латинський тлумачний словник гігієнічних термінів : Посібник для студентів, інтернів, викладачів та практичних лікарів / [Уклад. Є. В. Гончарук та ін.]. — К., 1992. — 81 с.
- XI. Туркало К. Словник технічної термінології : Комунальне господарство (Проект) / К. Туркало, В. Е. Фаворський, 1928. — 172 с.

- XII. Фаворський В. Словник механічної термінології. Ч. 1 : Силові. (Проект) / В. Фаворський. — К., 1929. — 165 с.
- XIII. Фаворський В. Словник транспортної термінології. Т. IV. (Проект) / В. Фаворський. — К., 1932. — 370 с.
- XIV. Шелудько І. М. Російсько-український словник з теплотехніки та газотехніки / І. М. Шелудько. — К., 1962. — 308 с.

Література

1. Боярова Л. Українська термінологія як об'єкт мовного планування / Людмила Боярова // Wiener Slawistischer Almanach. — 2006. — Band 58. — С. 223—233.
2. Гринев С. В. Введение в терминологическую лексикографию : Учебное пособие / Гринев С. В. — М., 1986. — 102 с.
3. Дубичинский В. В. Теоретическая и практическая лексикография / В. В. Дубичинский. — Вена-Харьков — 160 с.
4. Заблоцький Ф. Структура англо-українського геодезичного словника та труднощі термінологічного перекладання / Ф. Заблоцький, О. Заблоцька, О. Гасько // Проблеми української термінології : [Зб. наук. праць]. — Львів : Львів. нац. ун-т, 2008. — С. 78—79.
5. Караулов Ю. Н. Лингвистическое конструирование и тезаурус литературного языка / Юрий Николаевич Караулов. — М. : Наука, 1981. — 366 с.
6. Медведів А. Українська наукова термінологія на перехресті / А. Медведів // Проблеми української термінології : [Зб. наук. праць]. — Львів : Львів. нац. ун-т, 2008. — С. 35—40.
7. Мейзерська І. В. Лексикографічна параметризація : структурний та функціональний аспекти [Електронний ресурс] / І. В. Мейзерська // Вісник СумДУ — 2007. — № 1. — Т. 1. — С. 151—155. — Режим доступу до журн. : [http://www.visnyk.sumdu.edu.ua/arhiv/2007/1\(102_1\)/26_Meizerska.pdf](http://www.visnyk.sumdu.edu.ua/arhiv/2007/1(102_1)/26_Meizerska.pdf).
8. Моисеев М. В. Лексикография английского языка : учеб.-метод. пособ. / М. В. Моисеев. — Омск : Изд-во ОмГУ, 2006. — 92 с.

9. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль / Микола Миколайович Пилинський. — К. : Наукова думка, 1976. — 287 с.

10. Русанівський В. М. Структура лексичної і граматичної семантики / Віталій Макарович Русанівський. — К. : Наукова думка, 1988. — 240 с.

11. Симоненко Л. О. Формування української біологічної термінології / Людмила Олександрівна Симоненко. — К. : Наукова думка, 1991. — 150 с.

12. Старко В. Активні елементи в термінологічному словнику / Василь Старко // Вісник: Проблеми української термінології. — Львів: Національний університет «Львівська Політехніка». — 2006 — № 559. — С. 70—77.

13. Табанакова В. Д. Идеографическое описание научной терминологии в специальных словарях : дис. ... доктора филол. наук : 10.02.21 / Табанакова Вера Дмитриевна. — Тюмень, 2001. — 288 с.

14. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900—1941) : Стан і статус / Юрій Шевельов. — Чернівці : Рута, 1998. — 208 с.

15. Широков В. А. Феноменологія лексикографічних систем / Володимир Анатолійович Широков. — К. : Наукова думка, 2004. — 328 с.

Є. В. Купріянов Діахронічний аспект параметризації спеціальної лексики у паперових словниках

Стаття присвячена аналізу лексикографічних параметрів, що використовувалися у спеціалізованих українських словниках минулого та сучасного періодів. Було встановлено, що початку ХХ ст. кількість та зміст параметрів у словниках були доволі обмеженими, причому ці параметри існували самостійно один від одного, а в сучасних словниках кількість параметрів постійно нарощується, розширюються їхні функції та взаємозв'язки.

Ключові слова: лексикографічна параметризація, лексикографічний параметр, термінологічний словник.

Е. В. Куприянов Диахронический аспект параметризации специальной лексики в бумажных словарях.

Статья посвящена анализу лексикографических параметров, что использовались в специализированных украинских словарях прошлого и современного периодов. Установлено, что в начале XX ст. количество и содержание параметров в словарях были достаточно ограниченным, причем эти параметры существовали самостоятельно один от другого, то в современных словарях количество параметров постоянно наращивается, расширяются их функции и взаимосвязи.

Ключевые слова: лексикографическая параметризация, лексикографический параметр, терминологический словарь.

E.V. Kupriyanov Diachronic aspect of vocabulary parameterization in paper dictionaries

The present article is devoted to the analysis of lexicographic parameters which have been used in specialized Ukrainian dictionaries of past and modern periods. The quantity and content of parameters were determined to be limited at the beginning of the 20th century, these parameters in dictionaries being independent from one another. But in modern dictionaries the quantity of lexicographic parameters as well as their functions and interdependence are increasing.

Keywords: lexicographic parameterization, lexicographic parameter, terminology dictionary.